מי שמת פרק תשיעי בבא בתרא

דומה. כלומר כמדומה הייתי שיש לי כן. עכשיו שנודע לי שאין לי כן: **אין מפגנתו מתנה.** דאילו היה יודע שיש לו כן לו שאשתו מעוברת לא היה נותן: **דאמר צעריה קמדכר.** ולא תלה טעם מתנתו במיתת בנו אלא כמתאונן על בנו שמת ולפי שכן ראוי לירש נכסי אביו וזה אין לו כן לירש וממון כך מזכר לעבר מיתת בנו בשעת חילוק נכסיו וליכא לומדן דעתיה כל כך דליכא למימר רבי שמעון בן מנסיא היא ולא רבנן דליכא הכא לומדן דמוכח כל כך קמ"ל דדוקא קאמר וכדמפרש ותולה מתנתו במיתת בנו דמי ודבריו הכל היא: **מנין למפגם שביב מרע.** שקונה כדבור בלא קנין סודר כגון מלוה מחמת מיתה דפסקינן לקמן (דף קנא:) דלא בעי קנין אפילו במקלת והוא דמיית לי נמי שביב מרע שמלק כל נכסיו בלא שיור ומית: **שנאמר והעברתם אם נחלתו.** דהוה מלי למכתב אם כי ימות וכן אין לו נחלתו לבתו וכו' והעברתם יתירא הוא. וכיון חנגלא פי' מדכתיב את נחלתו את רבויא הוא ולא נהירא דהא אמרינן לקמן ההיא מיבעי ליה לכדתניא ר' אומר כו' (ו) והעברתם דרש ולא דרש את אלמא לעיל נמי דרש אידך מלשון העברה. ואית דמפרשי מדשבי קרא בדבוריה דמלי למכתב ונתתם כדכתיב בחיך ולא נהירא נמי האי לישנא דהא ונתתם נמי מצינן מיותר באותה סוגיא דהכי הוה ליה למכתב אם כי ימות וכן אין לו נחלתו לבתו ואם אין לו בת נחלתו לאחיו וכן כולם הלכך כל והעברתם ונתתם מיותרים הם. כן נראה בעיני: **שביב זו.** (ז) כרשות הבת שהיא בלא קנין: **ונתתם אם נחלתו כו'.** קרא יתירא הוא דמלי למכתב ואם אין לו בת (ונתתם) נחלתו לאחיו וכן כולן: **הואיל וכנה לו בעלה.** שהן משבט אחר יורשין אותה והכי אתא קרא לאשמועינן והעברתם את נחלתו משבטו על ידי בתו שמירשנו ושמא תינשא אחרי כן לאיש משבט אחר ותמות ויירשנה: **לו לזיבך.** אלמא לאות שביב מרע בעלמא קונה: **שלשה דברים זוה אחיקופל.** הכי הוה קים ליה: **ואל תמרדו במלכות בית דוד.** שלא אירע לו יפה: **ויום טוב של עצרת.** דהיינו שבועות אם תראהו בריר לא ולא יום המעונן זרעו חטים שמלציחין נאותה שנה. כעלם השמים לעוהר (שמות כד) מתרגמי' לבריר: **בלול.** מעורב. יום המעונן: **ורוח צפונים מנשבת בו.** שמפזרת את העבים ומתמלאים מים ומה שפי' כלפי מערב הכל עצבין לפי שמזרחית מועטת מעט לא היה לו לפרש כן אלא לפי שמגיא מים יותר מדאי: לתפלתו

מנין למתנת שביב מרע שהיא מן התורה בו'. לאו מן התורה דוקא קאמר דהא רב נחמן גופיה אית ליה לקמן דאיכא כשל תורה ועשאוה כשל תורה אלא אמכתא בעלמא הוא דקאמר והא דקאמר מאי טעמא לא אמר מוהעברתם הכי פי' מאי טעמא לא מפיק אמכתא דידיה מן והעברתם וכי האי גוונא איכא בפרק קמא דמועד קטן (דף ה.) גבי ליון שהוא מדרבנן ופריק התם והא (מהכא נפקא) והא מיבעי ליה לכדתניא כו' ועל כרחך ליון מדרבנן היא כדאמר בפ' דם הנדה (נדה מ.) **הכל צופין לעשן המערבה בו'.** בפרק קמא דיומא (דף כא:) פריך לה מדתנן לא נלחה הרוח עשן המערבה ומשני לה שפיר: **לא קשיא הא לן והא להו.** פי' רבינו שמואל דרוח מזרחית מוציאה את המטר וקשה דאמר לעיל בפרק לא יחפור (דף כה:) ורוח מים נמוגה זו רוח מזרחית משמע דמביאה מים על כן נראה לפרש דמביאה מים אלא שנא"י יפה וכנגל קשה שהארץ מלוחלחת מליאה מים ומה שפי' כלפי מערב הכל עצבין לפי שמזרחית מועטת מעט לא היה לו לפרש כן אלא לפי שמגיא מים יותר מדאי: לתפלתו

דומה שיש לי בן עכשיו שאין לי בן נכסי לפלוני היה חולה ומוטל במטה ואמרו לו נכסיו למי אמר להן דומה שאשתי מעוברת עכשיו שאין אשתי מעוברת נכסי לפלוני ונודע שיש לו בן או שהיתה אשתו מעוברת א"אין מתנתו מתנה לימא ר' שמעון בן מנסיא היא ולא רבנן אפי' תימא רבנן דומה שאני ודקארי לה מאי קארי לה מהו דתימא צעריה הוא דקא מדכר קא משמע לן א"ר זירא אמר רב מנין למתנת שביב מרע שהיא מן התורה שנאמר [1]והעברתם את נחלתו לבתו יש לך העברה אחרת שהיא כזו ואי זו זו מתנת שביב מרע רב נחמן אמר רבה בר אבוה מהכא [2]ונתתם את נחלתו לאחיו יש לך נתינה אחרת שהיא כזו ואי זו זו מתנת שביב מרע ורב נחמן מאי טעמא לא אמר מוהעברתם ההוא מיבעי ליה לכדרבי דתניא [3]רבי אומר בכולן נאמרה בהן נתינה וכאן נאמרה העברה אין לך שמעביר נחלה משבט לשבט אלא בת הואיל ובנה ובעלה יורשין אותה ור' זירא מאי טעמא לא אמר מונתתם אורחיה דקרא הוא רב מנשיא בר ירמיה אמר מהכא [3]בימים ההם חלה חזקיהו למות ויבא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר ה' צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה בצואה בעלמא רמי בר יחזקאל אמר מהכא [4]ואחיתופל ראה כי לא נעשתה עצתו ויחבש את החמור וילך אל ביתו אל עירו ויצו אל ביתו ויחנק בצואה בעלמא ת"ר שלשה דברים צוה אחיתופל את בניו אל תהיו במחלוקת ואל תמרדו במלכות בית דוד ויום טוב של עצרת ברור זרעו חטים מר זוטרא אמר בלול איתמר אמרי נהרדעי משמיה דר' יעקב לא ברור ברור ממש ולא בלול בלול ממש אלא אפילו בלול ורוח צפונית מנשבתו זה הוא ברור אמר ליה רבי אבא לרב אשי אנן אדרב יצחק בר אבדימי מתנינן לה [5]דאמר רב יצחק בר אבדימי מוצאי יום טוב האחרון של חג הכל צופין לעשן המערכה נטה כלפי צפון ענים שמחים ובעלי בתים עצבין מפני שגשמי שנה מרובין ופירות מרקיבין נטה כלפי דרום עניים עצבים ובעלי בתים שמחין מפני שגשמי שנה מועטין ופירות משתמרין נטה כלפי מזרח הכל שמחין כלפי מערב הכל עצבין ורמינהי מזרחית לעולם קשה רוח צפונית יפה לחטים בשעה שהביאו שליש וקשה לזיתים בשעה שיניצו ורוח דרומית קשה לחטין בשעה שהביאו שליש ויפה לזיתים בשעה שיניצו ואמר רב יוסף ואיתימא מר זוטרא ואיתימא רב נחמן בר יצחק [5]וסימנך שלחן בצפון ומנורה בדרום האי מרבי דידיה והאי מרבי דידיה לא קשיא [6]הא לן והא להו תניא אבא שאול אומר יום טוב של עצרת ברור סימן יפה לכל השנה כולה אמר רב זביד האי יומא קמא דריש שתא אי חמים כולה שתא חמימא אי קריר כולה שתא קרירא למאי נפקא מינה לתפלתו

אמר אדרב יצחק בר אבדימי מפגינן לה. סימני תבואות אם יצלחו אם לאו אדרב יצחק מסכינן ולא אסימני עלמא בשביל שנאמר נידונין על המים: **כלפי צפון.** רוח דרומית מנשבת בו ומעטו כלפי צפון: **ופירותיהן מרקיבין.** ומתון שאינן יכולין להשמר נמכרין בזול: **כלפי דרום.** רוח צפון מנשבת בו: **מפני שגשמי שנה מועטין.** ובאותה הגשמים מתברכין הפירות המזרעין ומשתמרין ונמכרין בזול ועכשיו לעניים: **למזרח כולן שמחים.** שמערבית ממטרת במדה ופירות אינן ביוקר: **כולן עצבין.** שמזרחית מוציאה מעט ומביאה בצורת ויוקר גדול ופירות אינן נומחים. אלמא מזרחית קשה ומערבית יפה: **ורמינהי.** מהן בריתא דקתני איפכא: **כשעה שהביאו שליש.** דאין בריכין לעמוד: **שולחן בצפון.** דכתיב (שמות כו) והשלחן תתן על צלע צפון. והמנורה בדרום דכתיב בהדיא נכח השלחן: **האי מרבי דידיה כו'.** כל אחד מגדל את שלו לחם מטין על השלחן בצפון וצפונית יפה לחטים שמן זית מדליקין במנורה שבדרום ודרומית יפה לזיתים: **הא לן.** לבני בבל הסוכנים במצולה ואולנו מלוחלחת ואינה צריכה למטר כל כך לדידן מיבעיא בריתא בתריתא שמערבית קשה לפי שממטרת יותר מדאי לבני בבל ומזרחית יפה. ובריתא קמייתא דמתניא איפכא להו לבני א"י שחלקם גבוהה ונריכין למטר הרבה: **כולה שתא חמימא.** כלומר רוב השנה: לתפלתו

סט א מי' פ"ח מהלכות זכיה ומתנה הלכה ז סמג עשין פב טוש"ע מ"מ פי' רנג פעיף ה:

רבינו גרשום (המשך)

אלא שאני היכא דקאמר דומה דאמי' דבנן דאיא: מגין למתנת שביב מרע שהיא מן התורה. דבלא קנין וכתיבה ומשיכה קנה בדבור בעלמא; שנאמר והעברתם את נחלתו לבתו. דאיבעי ליה למימר ונתתם את נחלתו כדאיתך אלא מאי קמ"ל הא קמ"ל דיש לך העברה אחרת באמירה בעלמא שהיא כזו כלומר והעברתם ירושת באמירה בעלמא ומעברת לנחלה משאר קרובים בלא קנין וכתיבה ולא משיכה ה"נ מתנת שביב מרע דאפי' במקום בת ובן ישאי ליתן מתנה לאחר באמירה בעלמא: ונתתם את נחלתו לאחיו. דמצי למימר ונתתם נחלתו: שהיא כזאת. כי היכי דהא מני באמירה לזה כך ולזה כך ה"נ שביב מרע באמירה סגיא אפי' במקום אחים: ארחיה דקרא הוא. דקאמר ונתתם דבלאו הכי אי אפשר ולא אתי לדרשא: צו לביתך. כצואה בדבור בעלמא: אל תמרדו במלכות בית דוד. שלא אירע לו יפה: של עצרת. של שבועות: ברור. שאינו יום מעונן: זרעו חטין. אותה שנה שמצליחין: בלול אחמר. כלומר יום מעונן: ורוח צפונית מנשבת בו. שמפזרת את העבים ושותה דממר הרי זה ברור ואותה שנה מצליחין החטין: אמר ליה ר' אבא לרב אשי. אותו סימן של שנה שאתם שונין בעצרת של שבועות אינו סימן. ג) של נשמי שנה בדר' יצחק מתנינן לה דאמר מוצאי יו"ט האחרון צופין לעשן המערכה. נטה תמרתו כלפי צפון דרוח דרומית מדחה אותו כלומר משום שלא יכולין העשירים לאצר פירותיהן מפני שמריקבין ונותנין אותו בזול לעניים: נטה כלפי דרום. שרוח צפונית שכנגדו מדחה אותו שהוא יפה לחטים כדאמר כאידך בריתא דלקמן: פירותיהן משתמרין. שלא יריקבו: נטה למזרח. שרוח מערבית יפה לחטין מדחה אותו כולם שמחין. מפני שגשמי שנה מרובין ויהיה שובע גדול ופירותיהן משתמרין שלא יריקבו: למערב כולן עצבין. מפני שרוח מזרחית שקשה לחטים מנשבת בו יהי' גשמי שנה ג) מועטים ופירותיהן מרקיבים: מרקתי לזמרח כולן שמחים אלמא דרוח מערבית מנשבת בו ויפה לזן ומרקתי נמי למערב כולן עצבי אלמא דרוח מזרחית מנשבת בו דקשה היא. ורמינהי רוח מזרחית לעולם יפה מערבית לעולם קשה. אלמא דאיפכא מסתברא וקשיין אהדדי: רוח צפונית יפה לחטין. וקשיא לעיל דאמר נוטה כלפי דרום עניים עצבין דהתבואה מועטת ומשתמרת: רוח דרומית. קשה לחטים. וקשיא לעיל דאמר נוטה כלפי צפון עניים שמחים

קדים לכן ולא מסיק ה) ולא נמר: ודקארי לה. דקאמר ולא רבנן: מאי קארי לה. וכי לא היה יודע להיכא דקאמר דומה שאני דאפי' רבנן מודו דלא הויא מתנה. לעולם אימא לך כדמעיקרא דרבי שמעון ולא רבנן דלא שאני הכא דקאמר דומה דהא דקאמר דומה לאו משום דלא מקני ליה דודאי היה יודע בלית ליה בן ונמר ומקני ליה והאי דקאמר הכי דומה צעריה הוא דקא מדכר. כלומר כמדומה הייתי שכשאצא מן העולם שהיתי מניח בן שיירשני ועכשיו שנדם עון שהוא יודע שאין לי בן נכסי לפלוני ולא לפי דבריהן קאמר ולהכי אין מתנתו מתנה דאולינן בתר אומדנא שאילו היה יודע שהיה לו בן לא היה נותן ור' שמעון היא ולא רבנן כדאמרי מעיקרא ולהכי קארי לה. ולא היא לא אמרינן צעריה מדכר

ה) לעיל קט:. ו) ירמיה כח, ז) (לעיל כה: שמות פו:), ד) (בראשית מ: ש"נ), ט) (ש"מ פרוזפת), ו) (ל"ל לפכי הוא דתמי'), ז) (ועי' תוס' סוטה לב: סד"ה ורבי).

תורה אור השלם

1 ואל בני ישראל תדבר לאמר איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו:
במדבר כז ח
2 ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו:
במדבר כז ט
3 בימים ההם חלה חזקיהו למות ויבא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר יי צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה:
מלכים ב כ א
4 ואחיתופל ראה כי לא נעשתה עצתו ויחבש את החמור וילך אל עיריו ויצו אל ביתו ויחנק וימת ויקבר בקבר אביו: שמואל ב יז כג

הגהות הב"ח

(ה) רש"ם ד"ה שנאמר והעברתם וכו' ר' אומר כו' ונתתם והעברתם דרש:

מוסף רש"י

הואיל ובנה ובעלה יורשין אותה. כגון בת שמת שנשואה לנוכר כן לאומן ומת אחר בלא בנים ומרקתי כדת כתו ומתה מרת ירשה כגון מי שעלה שם משבט לאומן, נמלא שהיסכה נחלת שבט אחר לשבט לאומן ומשמעינן קרא שהבעל מי הגן יוכם לא אשמו אחת ומו, ואיכא דדרים ירושת הגן אם אחו אחרינא ומיי דרים לה מהכא (לעיל קט:).

רבינו גרשום

בתר אומדנא והאי דקאמר כתבו דלכתבו ויתנו לה ולאו משום ונוחתא מלתא כי התם: אמר להם דומה שיש לי בן. במדינת הים שיי"שני ועכשיו שאין לי שמת נכסי לפלוני: לימא ר' שמעון בן מנסיא היא. דאזיל בתר אומדנא משום הכי אין מתנתו מתנה הכי נמי אומדן דעתו הוא (שאילו היה יודע) שאילו היה לו בן לא היה נותנו לו ולהכי אין מתנתו כתנה: ולא רבנן. דפליגי עליה דר' שמעון בן מנסיא: אפי' תימא רבנן. אע"ג דאמרי לעיל מתנתו מתנה הכא מודו דאין מתנתו מתנה דשאני התם דקאמר דומה. כלומר דומה לי עד עכשיו שיש לי בן ועכשיו שאינם שואלין נכסי לפי לדבריהם כמדומה שאין בן ועכשיו אם כן הוא נכסי לפלוני. והואיל דלא שמע בפירוש שמת (אלא) לפי דבריהן אמר נכסי לפלוני. לא עקר נכסיו מבני דלא הקנה לפלוני אלא לפי דבריהם להכי אין מתנתו מתנה. אבל הכא דשמע בפירוש שמת ומעצמו כתבן לו יש לומר הראי מתנתו מתנה דיש לומר קודם לכן נמר בדעתו ליתנם לזה. אבל הכא דקאמר דומה לא נראה שבדעתו היה ליתנם לו

ה) נראה דל"ל ולא מסיק דמעיקרא ולא נמר בלבו להקנות. ו) נראה דל"ל אלא אגן סימן של נשמי שנה כדבר ידוע וכו'. ז) לשון זה ל"ש ואולי דל"ל מפני שגשמי שנה מרובין יותר מדאי ופירותיה מרקיבים דל"ל ועי' תוס' ד"ה לא.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com